

Copyright foto

Hans Puttenstein neemt drie koeien mee naar de NRM

‘Met Marie 61 heb ik een missie’

Copyright foto

Met een kampioen en een reservekampioen was Hans Puttenstein uit Kamperveen een van de succesvolste fokkers op de vorige NRM. Gezien de vorm waarin zijn NRM-koeien nu verkeren, is de fokker ook voor de komende editie bepaald niet kansloos. Ondanks het succes is er voor Puttenstein meer dan topfokkerij alleen. „Balans is het kernwoord in mijn bedrijfsvoering.”

„Ik vind het altijd prachtig om op een camping te staan en met burgers te praten”, vertelt Hans Puttenstein. „Zo’n ‘baardman’ vroeg of we bomen in de wei hadden. Ik zei van niet en prees mezelf gelukkig, omdat koeien daar dan allemaal onder gaan staan, er schijten en er vervolgens in gaan liggen. Daar had hij nog nooit over nagedacht.” Hans Puttenstein is graag onder de mensen en gaat graag de discussie aan. „Je hebt als boer te weinig tijd om je te profileren bij de burgers. Mensen zijn niet per se negatief, maar er is wel te weinig weerwoord.”

IJsselhallen

Puttenstein zegt het ‘onder de mensen zijn’ op de boerderij wel eens te missen. De fokker uit het Overijsselse Kamperveen was jarenlang werkzaam in de Zwolse IJsselhallen. Hij begon er in 1990 bij de schoonmaakploeg en hielp later ook mee met de opbouw van evenementen. In 1999 werd Hans verantwoordelijk voor de agrarische evenementen. „Tijdens de mond- en klauwzeercrisis in 2001 volgde er een collectief ontslag. Ik ben toen op de boerderij gaan werken. Mijn vader had eerder al op de veemarkt gewerkt en werd later verantwoordelijk voor de facilitaire diensten in de IJsselhallen. Iets waar hij veel plezier aan beleefde – en nog steeds beleeft – en wat hem eigenlijk beter paste dan het boerenleven. Maar vroeger werd je gewoon boer als je de beoogde bedrijfsopvolger was.” Vader Henk Puttenstein werd in 1968 boer op de huidige locatie. Enkele decennia later besloot Hans om gedurende meerdere jaren buitenshuis te gaan werken. „Er was geen werk voor twee man”, verklaart hij. Toen hij in 2001 op de boerderij kwam, besloot hij een ligboxenstal te bouwen, welke in 2003 in gebruik werd genomen. „Ik heb de stal helemaal zelf gebouwd. Iets wat ik heb geleerd als projectmanager van de IJsselhallen. Je hebt kennis, materiaal en mensen nodig. Als je dat hebt, dan komt het wel goed. Ik heb hier gewoon boerenjongens aan het werk gehad; een aannemer is duurder.”

Balans

Hans Puttenstein omschrijft zijn vader als

een machineboer. Het bood hem de kans om zich al op jonge leeftijd met de fokkerij te gaan bemoeien. Door zijn stages in onder meer Canada kwam Hans in aanraking met roodbonte Holsteins. „We hebben altijd MRIJ-koeien gehad. Mijn beeld was dat Holsteins smalle en tere koeien waren, maar in Canada hadden ze destijds beste Holsteins. Balans in de koe is belangrijk. Balans is eigenlijk ook het kernwoord binnen mijn bedrijf geworden.” Puttenstein noemt een voorbeeld. „Ik ben iemand die alles zelf wil kunnen. Hoewel ik een sterke voorliefde heb voor de fokkerij, kan ik een kapotte machine – omdat ik dat van mijn vader geleerd heb – best zelf maken. Dat bedoel ik met balans.”

Door het regelen van de agrarische evenementen kwam Hans Puttenstein in contact met de Holland Holstein Herds, die elk jaar in december de HHH-show in de IJsselhallen organiseren. Na een aantal succesvolle deelnames aan de fokveedag is Puttenstein inmiddels voorzitter van de club. Een organisatie waar hij zich als vrijgevochten boer naar eigen zeggen goed bij thuis voelt. Eerder al adviseerde Puttenstein de HHH vanuit het Platform Roodbont, een organisatie waarin hij zich van 2001 tot 2010 – hij werd toen HHH-voorzitter – sterk maakte voor de roodbonte Holstein.

Kruisbreedte en celgetal

Dat Hans op jonge leeftijd de fokkerij naar zijn rekening kon nemen, betekende niet dat alles meteen van een leien dakje ging. „Ik ben zeker ook wel met de neus tegen de muur gelopen”, aldus de veehouder. „Marty’s waren koeien met enorm lange, open ribben en een spier erop. Ze gaven veel melk, maar hadden slechte uiers en benen. En Jubilant was slecht voor celgetal. Van deze twee stieren heb ik dan ook veel geleerd. Belangrijk zijn de kruisbreedte en het celgetal. Bij het afkalven en in de melkstal wil ik geen gedonder hebben.”

Overigens bedoelt Puttenstein met de kruisbreedte niet zozeer het onderbalkkenmerk – dat puur de afstand tussen de zitbeenderen weergeeft – als wel de bouw van het gehele kruis. De veehouder laat zijn koeien niet aAa-coderen, maar neemt de principes van het systeem wel degelijk in zijn ►

Copyright foto

*Hans Puttestein
bouwde tien jaar
geleden eigenhandig
zijn ligboxenstal.*

inmiddels volop kansen kreeg. „De Massia-familie beschikt over een enorme productie met hoog eiwit“, verklaart de veehouder zijn belangstelling.

Bloedvorm

In 2010 was Hans Puttenstein de eerste roodbontfokker die op de NRM twee kampioenschappen won. Truus 3860 (v. Classic) – Hans kocht haar als drachtige pink bij Veneklaas Slots – werd reservekampioen van de roodbonte middenklasse. Classic-dochter Brook Marie 61 (Puttenstein had inmiddels de naam 'Brook' als stalnaam gekozen) greep de vaarzentitel. Bijzonder is dat Marie 61 een rechtstreekse dochter is van Marie 55, die vier jaar eerder een NRM-titel won. Marie 55 is nog op het bedrijf aanwezig en hoewel ze geen melk meer geeft, zal ze wellicht nog worden gespoeld.

Reservekampioen Truus zal dit jaar niet deelnemen aan de NRM. Ze kalfde twee weken nadat ze was drooggezet af van een dode tweeling en is volgens haar eigenaar daardoor niet in vorm. Marie 61 daarentegen lijkt in bloedvorm. Ze heeft een betere conditie en oogt daardoor krachtiger dan op de HHH-show van 2011, waar ze evengoed het reservekampioenschap van de middenklasse greep. „Ze was toen inderdaad onvoldoende in conditie. Ze gaf vorig jaar rond deze tijd heel veel melk en doordat we dag en nacht weiden heb ik te laat onderkend dat ze last had van het wisselen van haar kiezen. Ik zag namelijk geen proppen in de boxen liggen.“

Diepte-investering

Op de Wintershow in Zwolle in januari dit jaar won Marie 61 het algemeen kampioenschap. Brook Massia-Anny 1, de Spencer-dochter van de eerder genoemde Delta Anny, won er het vaarzenkampioenschap. Hans Puttenstein heeft beide dieren in gezamenlijk eigendom met zijn kameraad Jan de Groot. Brook Massia-Anny 1 zal Marie 61 op de NRM 2012 vergezellen, evenals waarschijnlijk de bijzonder fraaie en pas gekalfde Doortje 3991 (Classic x Lightning x Kommandeur's ED

achterhoofd mee. „Ik gebruik Kian niet omdat hij nauwe kruizen vererft. Ik heb vroeger ook Texelaar-schapen gehad. Die kun je wel een beetje vergelijken met Kian. Zijn dochters hebben ook nauwelijks heupen. Wel probeer ik de goede dingen van Kian te benutten via zijn zonen.“

Marie 55

In de tijd van roodbonte stieren als Pigeonwood zocht Puttenstein zijn heil bij zwartbonte stieren, zodat de veestapel op een gegeven moment voor de helft zwartbont was. Inmiddels is het gros van de koeien echter roodbont. De veehouder bezorgde zijn veestapel de nodige kwaliteitsinjecties door aankopen te doen. Zo kocht hij van oud-directeur Jan Jansen van CR Delta, die tevens melkveehouder was, ooit een Lord Lily x Sunny Boy-pink die Jansen niet drachtig kon krijgen. Puttenstein zag wel wat in de pink en liet haar dekken door zijn eigen stier Jupiter 3. Het resulterende roodfactor-vaarskalf leidde in de combinatie met de roodbonte stier Taco tot Marie 55, de koe die zorgde voor Puttensteins doorbraak in het keuringscircuit. Ze was in 2006 de eerste roodbonte middenklassekampioen op de NRM. „Als Platform Roodbont hebben we er hard voor moeten strijden om ook bij roodbont een middenklasse in te voeren.“

Een eigen stier als grootvader van een NRM-kampioen is bijzonder. Toch kwam Jupiter 3 (Koerier 104 x Jubilant x Jeanton) niet uit de lucht vallen. Zijn grootmoeder Dientje 15

was de eerste excellente koe op Puttensteins bedrijf. En zijn volle zus is de moeder van Dientje 30 (v. Yava), de koe die in 2006 – nog vóór de NRM – samen met Marie 55 werd afgevaardigd naar de Europese confrontatie in Oldenburg.

Doortje

Sinds de NRM-overwinning in 2006 streed Puttenstein vrijwel jaarlijks op landelijk niveau mee om de prijzen. Op de veiling van de bedrijfsbeëindiging van de familie Veneklaas Slots in Zeijerveld in 2008 kocht Hans de destijds elf jaar oude Doortje 2370 (v. Bevnick), die in 2004 algemeen kampioen roodbont op de NRM was geworden. Puttenstein koopt naar eigen zeggen geen kampioenen aan, behalve zijn inmiddels 15-jarige 'koningin van het roodbontras', hoewel ze inmiddels weer in gezamenlijk eigendom is met voormalig eigenaar Wim Veneklaas Slots. Ze zal binnenkort de barrière van 100.000 kilo melk slechten en realiseerde daarbij een gemiddeld eiwitpercentage van 4 procent.

Doortje 2370 werd in 2008 derde in de NRM-finale en werd in hetzelfde jaar kampioen bij de oudere koeien op de HHH-show. Puttensteins Mina 28 (v. Taco) werd reservekampioen. In 2009 werd Delta Anny (Classic x Lentini) reservekampioen op de HHH-show bij de vaarzen. Puttenstein kocht Delta Anny aan als kalf. Ze is een dochter van Massia 20, die door CR Delta werd getest. De volle zus van Massia 20 is de moeder van fokstier Apina Curtis, een stier die in de stal van Puttenstein

Copyright foto

Bedrijfsgegevens

Hans Puttenstein (42) houdt met zijn vrouw Willie (41) en vader Henk (67) zestig stuks melkvee op het bedrijf 'Brook Holsteins' in het Overijsselse Kamperveen. Vader en zoon zitten nog in maatschap, maar deze wordt afgebouwd. Willie werkt 3,5 dag in het ziekenhuis en doet de jongvee-opfok. Het melkquotum bedraagt 500.000 kilo melk. Hans melkt zijn koeien in een 2 x 6 stands visgraat melkstal en levert zijn melk aan Bel Leerdammer.

Het rollend jaargemiddelde van de veestapel ligt op 8.500 kilo melk met 4,35 procent vet en 3,53 procent eiwit. Het exterieurgemiddelde van de veestapel bedraagt 85 punten. De stieren die worden gebruikt zijn Jotan, Acme, Maximus, Curtis, Talentino, Pleasure en Red Expression. Het celgetal ligt rond de honderd en bijzonder is het lage aantal dierdagdoseringen aan antibiotica van 1,2. „Vorig jaar hadden we maar drie of vier mastitisgevallen en we gebruiken beperkt droogzetters“, verklaart Puttenstein. Hij schrijft de goede uiergezondheidsresultaten mede toe

Thor). Haar grootmoeder is tevens de moeder van Doortje 2370. Hans Puttenstein heeft er geen problemen mee dat zijn NRM-koeien vooral uit aangekochte koefamilies stammen. „Fokkerij duurt een leven lang en omdat we van oorsprong een veehandelsbedrijf hebben, was mijn uitgangspositie anders. Overigens gaat het mij niet alleen om keuringen. Ik zie het verwerven van goede koefamilies op mijn bedrijf als een diepte-investering.” Puttenstein fokte jarenlang op inhoud, wat inmiddels leidde tot een exterieurgemiddelde van 85 punten van de veestapel. De koeien kunnen er bovendien veel ruwvoer door verstouwen, getuige het feit dat ze 19 procent boven de ruwvoernorm opnemen. „We hebben een vrij extensief bedrijf met vijf ton quutum op 52 hectare grond. Daar past zo veel mogelijk weidegang en een hoge ruwvoeropnamecapaciteit bij.”

Weinig dierdagdoseringen

„Als koeien goed in elkaar zitten, komt de melk vanzelf. Al heb je natuurlijk wel een handvat als de lnet nodig”, stelt Puttenstein. De koeien realiseren een rollend jaargemiddelde van 8.500 kilo melk met 4,35 procent vet en 3,53 procent eiwit. Het celgetal ligt rond de 100. Bijzonder is dat het aantal dierdagdoseringen aan antibiotica slechts 1,2 bedraagt. „Ik heb vorig jaar maar drie of vier koeien met uierontsteking gehad. Verder gebruiken we gedeeltelijk droogzetters en Orbeseal”, verklaart de veehouder. „De dierenartskosten inclusief medicijnen liggen dan ook op 0,8 cent.”

„Je krijgt wel eens het verwijt dat je als fokker geen verstand van cijfers hebt. Daarom strooi

ik vaak met cijfers bij excursies.” Puttenstein noemt een omzet en aanwas van 7 cent, terwijl ook de voerkosten 7 cent bedragen. „Dat is ietsje aan de hoge kant, maar het betaalt zich terug in de dierenartskosten.” De koeien krijgen de duurste brok, al wordt de krachtvoergif in de loop van de lactatie ook snel weer afgebouwd. De dieren krijgen maximaal 9 kilo krachtvoer via de krachtvoerboxen, aangevuld met een gemengd rantsoen van 50 à 60 procent graskuil en de rest maïs. In het gemengde rantsoen zit bovendien minimaal 0,5 kilo koolzaadstro.

Selecteren

Puttenstein melkt met zestig koeien een quutum van zo'n 500.000 kilo melk vol. Ambities om hard te groeien heeft hij niet. „Die druk om te willen groeien is typisch Nederlands. Ik hoef geen 150 koeien als ik het hiermee kan verdienen.” In het verleden deed hij ook al het landwerk zelf, maar tegenwoordig wordt de loonwerker steeds vaker ingeschakeld. „Ik ben vrij allround, maar ben van mening dat de basis van je bedrijf bij de koeien moet liggen. De balans begint bij de veestapel.” De veehouder insemineert zijn koeien al sinds het midden van de jaren 90 zelf. De meeste koeien worden geïnsemineerd met gesekt sperma. Mochten ze opbreken, dan volgt gewoon sperma en blijven ze terugkomen, dan komt de stier erbij. „Stierkalveren leveren niet veel op en de handel in vrouwelijk fokvee is hier goed”, verklaart Puttenstein. „En omdat we extensief zijn, kunnen we ook ruim vee aanhouden. Het voordeel daarvan is dat je

kunt selecteren. Samen met de aankoop van vee is selecteren toch wel dé manier om snel vooruit te gaan in de fokkerij.”

Missie

Puttenstein kiest zijn stieren op basis van de koefamilies erachter. „Daarbij kies ik voor betrouwbaarheid. De betrouwbaarheid van genomicsstieren bedraagt 70 procent en dat vind ik te laag. Een enkele keer gebruik ik een genomicsstier, als die qua bloedvoering interessant is.” Een jonge stier die wel volop kansen krijgt, is Brook Red Expression (Jotan x Classic x Taco). Het is de eerste stier uit de stal van Puttenstein die door de KI wordt ingezet. KI Kampen stelde hem onlangs beschikbaar. Dat de kwalitatief hoogwaardige veestapel nog niet voor meer KI-stieren heeft gezorgd, heeft vermoedelijk te maken met Puttensteins opstelling. „Ik laat me niet leiden door de KI's en bepaal zelf de stierkeuze. Als ze een slechte stier kiezen, zit ik met de brokken.” De inzet van Red Expression had overigens ook nog de nodige voeten in de aarde. „Ik wilde de stier niet op genomics laten testen, omdat ze geen ondergrens konden aangeven waarbij hij wel of niet zou worden ingezet. Toen het sein op groen stond, is hij alsnog getest en bleek de uitslag beter dan de verwachtingswaarde.” Op zich niet vreemd met een moeder en een grootmoeder die beide kampioen werden op de NRM. De in mei 2011 geboren KI-stier is vooralsnog het laatste kalf van Brook Marie 61. „Ik heb haar nog niet opnieuw geïnsemineerd. Ik wil haar eerst spoelen omdat ik nog geen vrouwelijke nakomelingen van haar heb. Maar niet vóór de NRM. Ik heb een missie met die koe.” ■

Hans Puttenstein te midden van zijn NRM-koeien Brook Massia-Anny 1 (Spencer x Classic) en Brook Marie 61 (Classic x Taco). Beide koeien sieren tevens de voorpagina van dit blad.

aan de ligboxen. De koeien liggen in diepstrooiselboxen, met onder het zaagsel mest in de boxen. „Omdat de uiers er minder in worden 'geplet' dan op een vlakke ondergrond, liggen de koeien er minder melk in uit.”

De bedrijfsvoering is met een areaal van 52 hectare extensief. Daarvan is 40 hectare in eigendom en is de rest pachtgrond. Op 7,5 hectare wordt maïs verbouwd en op de rest gras. In de zomer worden de koeien geweid. Daarnaast krijgen ze een gemengd rantsoen van 50 à 60 procent gras en de rest maïs. Ook zit er 0,5 kilo koolzaadstro in het rantsoen. Via krachtvoerboxen krijgen de koeien aanvullend maximaal 9 kilo brok.

